

Deklaracija o značaju medijske i informacijske pismenosti i društvene kohezije

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX

Deklaracija o značaju medijske i informacijske pismenosti i društvene kohezije

Deklaraciju možete podržati potpisivanjem na:

https://www.change.org/MIP_DK_2021

Napomena: Ova Deklaracija nastala je u sklopu Zajedničkog regionalnog programa „Dijalog za budućnost: unaprijeđenje dijaloga i društvene kohezije u, i između, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Srbije“, koji provode UNDP, UNICEF i UNESCO, a finansira ga Fond UN-a za izgradnju mira (UN PBF).

Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj Deklaraciji su stavovi i mišljenja autora i ne odražavaju nužno stavove i mišljenja UN agencija koje implementiraju program niti partnera u programu. Sadržaj Deklaracije isključiva je odgovornost autora.

Deklaracija o značaju medijske i informacijske pismenosti i društvene kohezije

Smatrajući da, prema principima izraženim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznanje dostojanstva, koje je bitno za sve članove ljudske zajednice i njihovih jednakih i neotuđivih prava, predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svijetu;

Vodeći računa o činjenici da se informacijska, komunikacijska, medijska i obrazovna okruženja mijenjaju, stvarajući nove mogućnosti i izazove modernim društvima;

Mi, potpisnici ove Deklaracije, pozivamo sve društvene aktere na zajedničko djelovanje u promociji i realizaciji predstavljenih principa i zaključaka.

Kvalitet primljenih informacija uveliko utiče na naše odluke i postupke koji iz njih slijede, kao i na mogućnost svakog od nas da ostvaruje osnovna prava i slobode, te da samostalno odlučuje i doprinosi ličnom razvoju. Tehnološki napredak u telekomunikacijama podstaknuo je, kvalitativno i kvantitativno, razvoj medija i drugih dobavljača informacija od kojih građanke i građani stižu različita znanja i primaju brojne i značajne informacije, uz mogućnost da ih obrađuju i distribuišu. Proizvodnja medijskih sadržaja danas više nije u rukama ograničene grupe profesionalaca, nego ih sada svako može generisati. Širom svijeta ljudi istovremeno kreiraju i žive u okruženju koje sve više definiše konvergencija različitih medija, interaktivnost, umrežavanje i globalizacija. Stalni razvoj digitalnih tehnologija neprekidno mijenja parametre rada, slobodnog vremena, porodičnog života i društva. Važnost medija i mreže vršnjaka posebno se povećava kod mlađe populacije, koja veći dio odrastanja provodi izvan tradicionalnih okruženja za razvoj i učenje.

Takav napredak i razvoj prate i brojni izazovi koji zahtijevaju adekvatan društveni odgovor. Dobro informisan i obrazovan pojedinac predstavlja ključni element svakog društva i demokratskog procesa. Grupa znanja i vještina iz domena građanske pismenosti, uključuje razvijenu medijsku i informacijsku pismenost i potrebna je svakome. Razumijevanje digitalnih alata i tehnologija neodvojivo je od razumijevanja kompleksnog novomedijskog okruženja koje utiče na našu percepciju sebe (ko smo), naše međusobne odnose (kako se socijaliziramo), našu predstavu stvarnosti kao i naše interakcije u stvarnosti (kako djelujemo).

Medijska i informacijska pismenost odnosi se na kognitivne, tehničke, socijalne vještine i sposobnost građanki i građana da pristupaju, kritički ocjenjuju, koriste i doprinose informacijskim i medijskim sadržajima putem tradicionalnih i digitalnih informacijskih i medijskih platformi i tehnologija, uz razumijevanje kako te platforme i tehnologije djeluju, kako da prilikom njihovog korištenja upravljaju vlastitim pravima i poštuju prava drugih, kako da prepoznaju i izbjegnu štetne sadržaje i usluge, da svrsishodno koriste informacije, medijske sadržaje i platforme da bi zadovoljili svoje komunikacijske potrebe i interese kao pojedinci i kao pripadnici svojih zajednica, te da bi praktikovali aktivno i odgovorno učešće u tradicionalnoj i digitalnoj javnoj sferi i u demokratskim procesima. Drugim rečima, MIP kao skup sposobnosti koje osnažuju građane za pristup, preuzimanje, razumijevanje, procjenu i korištenje, stvaranje i dijeljenje informacijskih i medijskih sadržaja u svim formatima, pomoću različitih alata, na kritički, etički i efikasan način, osnova je za efikasnije učestvovanje i angažman građana u ličnim, profesionalnim i društvenim aktivnostima.

Istovremeno, digitalna podjela i dalje predstavlja značajan problem. Mnogi ljudi uopšte nemaju pristup informacijama i medijima usprkos stalnom tehnološkom razvoju. Ipak, ograničenja se postavljaju na fizički pristup tehnologijama i mnogi ljudi nemaju potrebne vještine i razvijenu sposobnost kritičkog razmišljanja neophodnih za donošenje utemeljenih odluka i rješavanje problema u svakom aspektu života. Iz navedenog se oslikava samo dio značaja i potreba za medijskom i informacijskom pismenošću, te se, kako

ističe Moskovska deklaracija o medijskoj i informacijskoj pismenosti (2012), za slobodno i efikasno korištenje informacija pojedinci, organizacije i društva trebaju unapređivati kontinuirano, u granicama svojih mogućnosti, samostalno i u saradnji s drugim državama prevazilaženjem i danas aktuelnih, prepreka i izazova, kao što su:

- ograničeni kapaciteti, resursi i infrastruktura;
- cenzura, ograničene informacije u javnom domenu, komercijalizacija, privatizacija i monopolizacija informacija;
- nedostatak poštovanja kulturne i jezične raznolikosti;
- prekomjerne i neodgovarajuće zakonske prepreke za pristup, distribuciju i posjedovanje informacija;
- nedovoljno razvijena svijest o važnosti dugoročnog očuvanja informacija, naročito ličnih digitalnih informacija;
- nedostatak međusektorske i interdisciplinarnе saradnje među ključnim akterima (između bibliotekara i medijskih edukatora, između medija i akademskih organizacija, itd.).

Stoga, slijedeći najnoviju Seulsku deklaraciju o medijskoj i informacijskoj pismenosti za sve i od svih: Odbrana od dezinfodemije (2020), **MI, potpisnici ove Deklaracije, ističemo** da je medijska i informacijska pismenost (MIP) preduslov održivog razvoja otvorenih, pluralnih, inkluzivnih i participativnih društava znanja, te građanskih institucija, organizacija, zajednica i pojedinaca koji čine ta društva. **Podvlačimo** značaj MIP-a za ostvarivanje 17 UN-ovih ciljeva održivog razvoja, Deklaracije UN-a o ljudskim pravima, kao i ciljeva koje promoviše Svjetski samit o informacijskom društvu.

Nadalje, **medijska i informacijska pismenost podržava socijalnu koheziju** kao koncept razvoja društva koji je zasnovan na principima slobode, jednakosti i solidarnosti. Radi se o konceptu koji objedinjava i prihvata različita ideološka i historijska iskustva i omogućava društvima da tumače i prilagode principe socijalne kohezije sopstvenim potrebama i na taj način kreiraju vlastiti model napretka. Socijalna kohezija se u tom smislu pojavljuje

kao imperativni koncept održivog razvoja savremenih društava, pa tako i društava Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije. Socijalna kohezija predstavlja stalni proces razvoja društva u cjelini, zajedničkih vrijednosti, zajedničkih podsticaja i jednakih prilika, zasnovanih na osjećanjima povjerenja, nade, društvene empatije i altruizma, te ravnopravnosti svih građana i građanki. U pitanju je odlika društva koja sve njegove članove povezuje kroz djelovanje posebnih stavova, ponašanja, pravila i ustanova nastalih kao proizvod saglasnosti, a ne prinude. Princip socijalne kohezije stvara društvo koje može obezbijediti blagostanje i dobrobit svim svojim članovima, ublažiti različite nejednakosti te izbjeći marginalizovanje pojedinaca ili društvenih grupa po bilo kojem osnovu. Kohezivna društva karakterišu snažni društveni odnosi i prepoznata usmjerenost na zajedničko dobro, na dobrobit svih.

MI, potpisnici ove Deklaracije, prepoznajemo značaj prethodnih inicijativa i postignutog napretka u razvoju MIP-a i polazimo od:

Koncepta medijske i informacijske pismenosti koji podržava UNESCO-ov integralni pristup, te se zasniva na Deklaraciji o značaju medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini (2019);

Pozicijske studije o politikama i strategijama medijske i informacijske pismenosti u Bosni i Hercegovini (ver. 2.0 – 2020) koja definiše Hibridni model višekomponentne integracije medijske i informacijske pismenosti;

Stava o javnim politikama i strategijama medijske i informacione pismenosti u Srbiji (2017); Strategije razvoja obrazovanja u Republici Srbiji do 2020. godine; Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020–2025. godina; Strategije razvoja digitalnih vještina u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine.

Prethodnih međunarodnih dokumenta: Praške deklaracije "Prema informacijsko pismenoj zajednici" (2003); Aleksandrijske objave "Svjeticionici informacijskog društva" (2005); Fez deklaracije o medijskoj i informacijskoj pismenosti (2011); preporuke IFLA-e o medijskoj i informacijskoj pismenosti

(2011); Moskovske deklaracije o medijskoj i informacijskoj pismenosti (2012); Pariske deklaracije o medijskoj i informacijskoj pismenosti u digitalnom dobu (2014), Seulske deklaracije o medijskoj i informacijskoj pismenosti za sve i od svih: Odbrana od dezinfodemije (2020); Digitalne agende za Zapadni Balkan Evropske komisije (2018); kao i UNESCO Smjernica za razvoj politika i strategija MIP (2013).

U skladu s tim, **MI, potpisnici ove Deklaracije, pozivamo na:**

- 1) INTENZIVIRANJE SARADNJE SVIH AKTERA DRŽAVE I DRUŠTVA u cilju donošenja te kvalitetne primjene neophodnih dokumenata za RAZVOJ MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI.
- 2) ODREĐIVANJE JAVNIH TIJELA KOJA ĆE IMATI KOORDINACIJU ULOGU U IMPLEMENTACIJI POLITIKA I STRATEGIJA MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI.
- 3) HARMONIZOVANJE SEKTORA FORMALNOG OBRAZOVANJA S CILJEVIMA MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI, zajedno s gradnjom kapaciteta onih koji će implementirati te politike u obrazovnoj praksi, kao i osnaživanjem interdisciplinarnih akademskih programa.
- 4) RAZVOJ MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI ZA ODRAŠLE U KONTEKSTU NEFORMALNOG I CJELOŽIVOTNOG UČENJA, da bi se izgradilo okruženje za kontinuirani razvoj potrebnih vještina za aktivno građanstvo i zapošljavanje.
- 5) JAČANJE ULOGE BIBLIOTEKA i drugih baštinskih ustanova kao ključnih aktera u procesu cjeloživotnog učenja i obrazovanja, posebno učenja uz podršku novih medija i tehnologija, kao i prenošenja znanja MIP-a širokim korisničkim zajednicama.
- 6) PREPOZNAVANJE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA kao partnera u procesima razvoja strategija i politika medijske pismenosti, te razvijanje saradnje između javnog i civilnog sektora u analizama politika, konsultacijama, definisanju pravaca strateškog razvoja i implementiranju edukacionih projekata.

7) DIZAJNIRANJE INICIJATIVA OTVORENOG UČENJA I IZGRADNJU ZAJEDNICE POVJERENJA U INFODEMIJSKOM OKRUŽENJU POST-ČINJENIČNOG DRUŠTVA.

8) PODRŽAVANJE INOVATIVNIH AKCIONIH ISTRAŽIVANJA I UČENJA ZA DRUŠTVENU KOHEZIJU, INTERKULTURALNI DIJALOG EKSPERIMENTISANJEM U LABORATORIJAMA PISMENOSTI BUDUĆNOSTI u cilju osnaživanja kapaciteta za imaginaciju novih rješenja korištenja budućnosti.

9) PRIMJENU PRINCIPA SOCIJALNE KOHEZIJE, navedenim u dokumentima UN agencija i EU, a posebno osnaživanje društvenih veza i zajedničkih vrijednosti koje su bazirane na dobrobiti i blagostanju svih članova društva, te smanjenju nejednakosti i socijalne isključenosti.

Sarajevo, Podgorica, Beograd – 22. 2. 2021. godine

Deklaraciju možete podržati potpisivanjem na:
https://www.change.org/MIP_DK_2021

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX

